

Оглядова стаття/ Review article
УДК 159.9.019

Чуніхіна Світлана Леонідівна

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України (Київ, Україна)

DOI: [https://doi.org/10.33120/ssspj.vi49\(52\).264](https://doi.org/10.33120/ssspj.vi49(52).264)

КОНГРУЕНТНІСТЬ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА: ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ В ЛЮДИНОЦЕНТРОВАНОМУ ПІДХОДІ

АНОТАЦІЯ.

Метою статті є проблематизація конгруентності політичного лідера як способу побудови довірчих стосунків з послідовниками та формування більш реалістичних підходів до розв'язання нагальних завдань національного і глобального порядку денного.

Підхід. Розглянуто феномен конгруентності в людиноцентрованому підході, де він визначається як узгодженість внутрішнього переживання, його символізації у свідомості та експресії назовні. В рамках сучасних теорій лідерства конгруентність розглядається як одна з трьох базових рис «хорошого лідера» і розуміється як здатність встановлювати глибокі, змістовні стосунки з послідовниками на основі близькості способу життя. Нарешті, в політологічних науках конгруентність розуміється як відповідність позиції лідера настановленням, очікуванням, діям послідовників. Особливе значення має відповідність патернів владно-підвладних стосунків. Вимога конгруентності, що актуалізується для політичного лідера на інтра- та інтерсуб'єктному рівнях, створює конфлікт конгруентностей.

Результати. Описано два базових типи розв'язання політичним лідером конфлікту конгруентностей, які можуть призводити до деструктивних наслідків щодо політичної стабільності і суспільної довіри – інконгруентність експресії та інконгруентність переживань. Окреслено принципи та умови більш конструктивного розв'язання конфлікту конгруентностей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Попри деякі обмеження у застосуванні поняття конгруентності до політичного лідерства, людиноцентрований підхід відкриває певні перспективи у розв'язанні дилем між імперативами приватного і публічного, які нині залишаються джерелом політичних конфліктів з системними негативними наслідками для стабільності та ефективності політичних систем. Нагальним завданням сучасної політики є відмова від ригідних, застиглих, деструктивних способів розв'язання конфлікту конгруентностей на користь більш гнучких, усвідомлених і відповідальних підходів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

конгруентність політичного лідера; довіра; риси «хорошого лідера»; людиноцентрований підхід, Роджерс.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГОЛОВНОГО АВТОРА

Світлана Чуніхіна,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
s.chunikhina@ispp.org.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0813-6741>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

©Copyright: Chunikhina, 2022

Видавець: Sciendo

DOI: [https://doi.org/10.33120/ssppj.vi49\(52\).264](https://doi.org/10.33120/ssppj.vi49(52).264)

Стаття надіслана:
22.02.2022

Стаття виправлена:
09.05.2022

Прийнята до публікації:
30.05.2022

ВСТУП

Ідея цієї статті народилася після зустрічі автора із впливовим політиком, який зараз перебуває у низькій точці своєї політичної кар'єри і активно намагається знайти шляхи до повернення на владні посади. Він багато експериментує на цьому шляху, випробовує різні ходи та нестандартні рішення, але поки без значного успіху. Його запит до психолога-консультанта стосувався коригування іміджу. Що, як, з якими інтонаціями та жестикуляцією треба говорити виборцям, щоб їм сподобатися? Як змінити спосіб презентації себе, щоб знову завоювати довіру людей? Такі запити політичних лідерів є досить розповсюдженими на

ринку консультативних послуг. Однак цей випадок був не зовсім звичайним у тому сенсі, що кар'єра цього конкретного політика постраждала насамперед через його очевидну нещирість або навіть більше – лицемірство, щодо яких неодноразово дорікали як фахівці, так і звичайні виборці. Виправляти цю ситуацію впаданям у ще більш витончене лицемірство навряд чи було б вдалим рішенням.

Цей епізод змусив замислитися над тим, чи взагалі можливим в політиці є той ступінь щирості і аутентичності самопрезентації, до якої психологи заохочують у психотерапії та консультуванні своїх клієнтів, націлених на покращення стосунків з оточенням.

Питання є актуальним з огляду на кризу довіри, яка набула глобального характеру, і помітно ускладнює

розв'язання нагальних проблем сучасного світу політичними засобами. Дослідження показують, що рівень довіри до політичних лідерів та політичних інститутів знижується в усьому світі (Edelman Trust Institute, 2013, 2022). У країнах, що беруть участь у щорічних дослідженнях Edelman Trust Institute, рівень довіри до здатності керівників компаній або урядів чесно обговорювати складні проблеми, становить лише 20%. Близько 64% респондентів у 2022 р. вважають, що зараз люди не в змозі вести конструктивні та громадянські дебати з питань, з якими вони не згодні. Шість з десяти опитаних практикують «недовіру за замовченням», тобто воліють не вірити політикам, доки не побачать докази того, що ці політики заслуговують на довіру. Рівень суспільної довіри до уряду та його очільників в США протягом кількох десятиліть коливається у коридорі 17-45%, і у 2021 р. становив 24% (PRC, 2021). В Україні рівень політичної довіри є стабільно низьким. За винятком періоду 2019-2020 рр., коли довіру президенту Зеленському висловлювала більша кількість громадян, аніж недовіру, усі українські політики мали і мають від'ємний баланс довіри (Rating Group Ukraine, 2021; The Razumkov Centre, 2021). В умовах війни в Україні (або інших екстремальних подій та обставин в усьому світі) криза політичної довіри може мати цілком фатальні наслідки – через ускладнення консолідованої колективної відповіді на актуалізовані загрози.

Довіра до політичних інститутів та лідерів, з одного боку, визначає межі їхньої ефективності, зокрема у здійсненні суспільно значущих перетворень або розв'язанні нагальних проблем, а з іншого, – визначається якістю стосунків, які інститути за посередництвом лідерів здатні побудувати зі своїми контрагентами у суспільстві (Traverse, Chunikhina, 2021).

Зокрема, йдеться про здатність інтегруватися до цих відносин у цілісності своїх справжніх цінностей, настановлень, почуттів (Rogers, 1961; Valgarðsson, Clarke, Jennings, Stoker, 2021). Одним зі способів забезпечення згаданої глибини інтеграції людини у відносини є конгруентність – центральне поняття людиноцентрованого підходу в психології.

МЕТА

Метою статті є проблематизація конгруентності політичного лідера як способу побудови довірчих стосунків з послідовниками (виборцями, аудиторіями, стейкхолдерами) та застосування більш реалістичних підходів до розв'язання нагальних завдань національного і глобального порядку денного, зокрема формування належної колективної відповіді на актуалізовані загрози.

ПІДХІД

Конгруентність у людиноцентрованому підході

Засновник людиноцентрованого підходу в психології та психотерапії Карл Роджерс визначив конгруентність як узгодженість (відповідність) внутрішнього переживання, його символізації у свідомості та експресії назовні (Rogers, 1961; Joseph, 2021). Тобто, якщо людина, яка гнівається, водночас здатна вірно розпізнати своє переживання як гнів і відкрито транслювати його партнеру по спілкуванню, перебуває у конгруентному стані. Таким чином, конгруентність дорівнює цілісності

зв'язку між переживанням та його суб'єктивним усвідомленням з одного боку, і проявом назовні, передусім у ситуації соціальної взаємодії – з іншого (див. рис. 1). Тобто феноменологія конгруентності має двоєдину природу: це внутрішня, інтрасуб'єктивна узгодженість переживань та їх символізацій у просторі психічного (усвідомленість), і зовнішня, інтерсуб'єктивна відповідність переживань та експресій у просторі відносин (щирість, чесність).

Роджерс виходить з того, що ситуація, в якій принаймні один з учасників спілкування перебуває у конгруентному стані, змінює на краще якість та динаміку цього спілкування загалом. Він описує механіку цього впливу таким чином:

- 1) що більше переживання, їх символізація та експресія першого учасника спілкування узгоджуються між собою, то більш точно другий учасник зрозуміє його повідомлення;
- 2) що яснішими є повідомлення першого, то яснішою є реакція на них другий;
- 3) чим більше перший учасник є конгруентним у всьому, що стосується теми обговорення, тим менше він потребує того, щоб захищати свій «фасад» - ознаки відповідності вимогам соціальної бажаності;
- 4) що менше захисту, то менше бар'єрів у спілкуванні і більше свободи і відкритості у сприйманні реакцій другого учасника;
- 5) більш відкрите сприймання розкріпає другого учасника, створює у нього відчуття, що його розуміють правильно (не спотворено), послаблює напруження і необхідність захищатися, і, як наслідок, спонукає до більшої відповідності переживань, усвідомлень та експресії.

Конгруентність хоча б одного з учасників стосунків запускає цикл зворотного зв'язку, який зрештою сприяє поглибленню таких стосунків,

більш надійному вкоріненню учасників у інтра- та інтерсуб'єктивну реальність, посиленню їхньої здатності до відкритого і конструктивного обговорення тем будь-якої складності.

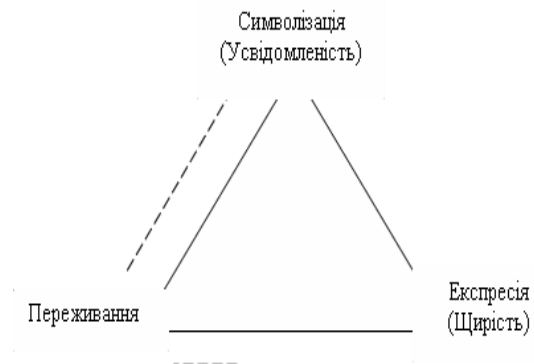

Рис. 1 Модель конгруентного (суцільний зв'язок) та інконгруентного (переривчастий зв'язок) станів особистості

Незважаючи на те, що концепт конгруентності народився і активно застосовувався у психотерапевтичній практиці – як базова передумова для встановлення ефективних психотерапевтичних стосунків – Роджерс не полишав спроб спроектувати ці напрацювання на політичну сферу, у площину розв'язання політичних конфліктів.

У книзі «Про становлення особистості» (Rogers, 1961) Карл Роджерс наводить приклад, як могла б виглядати міжнародна політика США, якби представники цієї держави ризикнули проявити себе посправжньому відкритими, широкими, толерантними – тобто саме такими, якими вони себе позиціонують.

Наприклад, замість того, щоб заявляти про власне всещилля, мудрість і непогрішність, дипломати від імені своєї країни могли б говорити щось таке:

«Ми як нація поступово усвідомлюємо свою величезну силу, а також міць та відповідальність, які її супроводжують.

Ми рухаємось незграбно і до певної міри навпомацки до прийняття

статусу відповідального світового лідера.

Ми робимо багато помилок. Нерідко ми буваємо непослідовними.

Ми сильно налякані силою комунізму, тобто точкою зору комуністів на життя, відмінною від нашої.

Ми злимось і відчуваємо себе приниженими, коли комуністи перевершують нас у будь-якій галузі.

Деякі наші інтереси дуже егоїстичні, наприклад, нафту на Близькому Сході.

З іншого боку, ми не маємо бажання панувати над іншими народами.

Ми цінуємо свободу, незалежність і самовизначення як окремих людей, так і цілих країн і пишаємося їхніми здобутками у минулому, проте нас часто лякає справжнє значення цих тенденцій.

Ми схильні цінувати та поважати гідність та майно кожного індивіда, однак, коли ми налякані, у нас це не виходить».

Для політика це може звучати як дипломатична катастрофа, проте психолог у такій щирості побачить багато важливих переваг:

- спокій людей, яким нема чого приховувати;
- вивільнення ресурсів для вирішення поточних проблем, тому що їх більше не потрібно витратити на доказ неіснуючих чеснот;
- визнання того факту, що кожна країна має і егоїстичні, і альтруїстичні устремління, дає змогу збалансувати їх краще та чесніше;
- зниження напруженості та підозрливості з боку партнерів;
- право на прийняття рішень, заснованих на реальності, а не на фантазіях.

Безумовно, ухвалення подібного стилю у політиці – як внутрішньої, так і зовнішньої, – це жахливий ризик.

У спогадах про чотириденний семінар для політичних та державних діячів «Виклики для Центральної Америки», який відбувся 1985 р. в Австрії Роджерс та його колеги зазначили низку переваг, які виникають при застосуванні людиноцентрованого підходу до фасилітації політично заангажованих групових процесів (Rogers, 1986; Swenson, 1987). Участь у семінарі взяли 50 державних, політичних і громадських діячів і високопосадовців (як чинних, так і у відставці) з країн Північної, Південної і Центральної Америки.

Зокрема, учасники семінару змогли зустрітися як унікальні особистості, а не як виконавці визначених типових соціальних ролей, і при цьому не втратити своєї глибокої мотивації розв'язувати гострі політичні суперечності. Їм вдалося не тільки слухати, а й почути один одного – завдяки особливій атмосфері міжособистісного довірливого спілкування на засадах вільної експресії переживань, думок, настановлень, створеної за сприяння команди людиноцентрованих фасилітаторів. При цьому фасилітатори здебільшого поклалися на запуск таких психологічних механізмів як динаміка групової автономії у малих групах, заохочення конгруентності учасників. Основними психологічними цілями, які за звітом фасилітаторів вдалося досягти за підсумками семінару, стало покращення саморозуміння і саморегуляції у його учасників. Фактично, Роджерсу і його колегам вдалося емпірично довести, що політик може досягти більшої особистісної конгруентності, залишаючись при цьому у політичній – тобто публічній, офіційній – позиції. Професійна відповідність і кваліфікація учасників при цьому не лише не постраждала, а в деяких випадках навіть зросла (Rogers, 1986).

Водночас, зазначаються й очевидні обмеження застосованого підходу: згаданих результатів вдалося досягти за умов ізолювання учасників від їх звичного соціального середовища і зміни ритму життя; цілеспрямованих і постійних зусиль команди висококваліфікованих фасилітаторів; забезпечення конфіденційного режиму спілкування – без присутності представників ЗМІ, навіть удаваної. У звичайних умовах сучасного політичного життя та інформаційного проникнення відтворити описані Роджерсом результати було б абсолютно неможливим.

Інші підходи до визначення конгруентного політичного лідерства.

В рамках сучасних досліджень лідерства і політичних режимів конгруентність розуміється, по-перше, як відповідність цінностей, настановлень, настроїв лідера цінностям, настановленням та настроям суспільства (Huber, Powell, 1994; Sheaffer, Shenhav, 2013). З цього випливає, зокрема, й відповідність дій лідера суспільним очікуванням з питань, які ідентифікуються конкретним суспільством як першочергові. У більш вузькому розумінні конгруентність означає відповідність політичного режиму, який встановлено у державі, тим патернам владно-підвладних стосунків, які реалізуються всередині суспільства та його окремих структурних осередків (груп, спільнот, організацій) (Eckstein, 1997).

По-друге, емпірично показано, що конгруентність разом з чесністю і компетентністю, входить до визначних рис «хорошого лідера», причому вага конгруентності у цьому конструкті стає дедалі більшою (Valgardsson, Clarke, Jennings, Stoker, 2021). У конгруентному політику громадяни здатні розпізнати передусім звичайну людину, яка вкорінена у те саме поле

проблем і викликів, в якому живуть вони самі. Часто це означає вимогу для політика виглядати просто, неофіційно – оскільки зовнішні прояви соціальної форми мають відповідати внутрішньому змісту життя «простої людини». Демонстративна відмова політика виконувати вимогу офіційного протоколу також сигналізує виборцям (громадянам, стейкхолдерам) про його/її вірність власним переконанням, уявленням, поглядам, здатність чинити опір зовнішньому тиску і зберігати самовідповідність попри будь-яку політичну кон'юнктуру. Конгруентність лідера у зазначеному розумінні забезпечує його/її здатність встановлювати більш глибокі, змістовні стосунки з послідовниками.

Отже, конгруентне лідерство сучасними дослідниками оцінюється як важливий чинник формування стабільних політичних режимів і надійних стосунків довіри в їх середині. Однак водночас підкреслюються певні ризики політичної конгруентності: вона не створює передумови для консолідації популістських настроїв, у тому числі на хвилі захоплення недемократичними або антидемократичними суспільно-політичними практиками. Конгруентність пов'язана з притаманною сучасним секуляризованим суспільствам «ідеологією інтимності», тобто дедалі більш виразним перенесенням на публічне життя, у тому числі на функціонування політичних інститутів, вимог приватності – проявів тепла, довіри та відкритого вираження усіх почуттів і переживань. Це проявляється у консолідації суспільних очікувань більшої автентичності від політичної участі (Valgardsson, Clarke, Jennings, Stoker, 2021).

Нарешті, конгруентність загострює дилеми, пов'язані з відносинами більшості і меншості, мейнстріму і авангарду, меншин і титульних спільнот тощо. В умовах

співіснування різних груп та інтересів, які можуть конфліктувати один з одним навіть в межах єдиних політичних форм та інститутів (зокрема, партій), вимога співпадіння лідерських настановлень з настановленнями послідовників не може бути реалізована в імперативі конгруентності (Huber, Powell, 1994). Скоріш тут має йтися про множинні або ситуативні конгруентності – здатності лідерів входити у тимчасовий резонанс з тією чи іншою спільнотою.

РЕЗУЛЬТАТИ

Отже, в психологічному розумінні конгруентність лідера означає узгодженість його/її почуттєвих, символічних та експресивних проявів «тут і тепер», тобто відповідність собі, а в політичному – це єдність реалізованої лідером політики з очікуваннями та настановленнями суспільства, тобто відповідність своїм послідовникам. Очевидно, що ситуації, в яких би ці вимоги або виміри конгруентності – приватний і публічний – повністю співпадали, в реальному політичному житті є рідкісними. Більше того, сучасна політична динаміка визначається світоглядним розривом між елітами і масовим суспільством, який драматично поглиблюється протягом останніх років (Edelman Trust Institute, 2013, 2022). Цей розрив певною мірою спричинений тим, що репутація політиків в усьому світі планомірно руйнується численними свідченнями їхнього подвійного життя, подвійної моралі, двоєдумності, які набувають широкого розголосу завдяки необмеженому проникненню сучасних інформаційних технологій у життя мільйонів людей. Однак актуальним є і зворотній процес: стикаючись з драматичною глибиною розриву між своїми життєвими умовами або

ціннісними настановленнями з настановленнями широких суспільних кіл політики розв'язують цей конфлікт конгруентностей способами, які призводять до поглиблення інконгруентності, іноді з драматичними наслідками. Між тим завдання полягає у пошуку реалістичних та екологічних з політико-психологічної точки зору способів конструктивної взаємодії з напруженням, що виникає між приватним і публічним вимірами конгруентності політичного лідерства. Далі розглянемо два базових (деструктивних) сценарії розв'язання конфлікту конгруентностей і намітимо контури більш конструктивних альтернатив.

Інконгруентність експресії

Одним з очевидних способів подолання розриву або конфлікту інтересів для політичного лідера є інконгруентність експресії – тобто формування поведінкового малюнку, який відповідає настановленням (очікуванням, переживанням) послідовників, проте йде врозрив з власними настановленнями (рис. 2). Йдеться про намагання демонструвати єдність з виборцями у стилі життя, у тому числі за допомогою різноманітних медійних live-форматів, заохочення виборців до парасоціальних стосунків із застосуванням соціальних мереж (Чаплінська, 2020), просування популістських цінностей та проєктів тощо. Ризики такого способу розв'язання конфлікту конгруентностей полягають в потуранні популістським настроям у суспільстві. Крім того, удаючи з себе не тих, ким вони є, політики тим самим поглиблюють власну інконгруентність, яка, у свою чергу, є підґрунтям для примноження свідчень подвійного життя політичних еліт та подальшої руйнації політичної довіри.

Ступінь деструктивності наслідків інконгруентності цього типу для політичної стабільності і суспільної

довіри залежить від глибини усвідомлення лідером власного стану. Ситуації, в яких лідер обманює своїх виборців, потенційно є більш керованими і контрольованими, аніж ті, де лідер обманює також й себе, тобто переривається зв'язок переживань та експресії з їхньою символізацією у свідомості.

Рис. 2 Модель інконгруентності експресії лідера.

Інконгруентність переживань

Ще один тип інконгруентності лідера виникає в ситуації, коли конфлікт між індивідуальними та колективними переживаннями, настановленнями, очікуваннями розв'язується шляхом викривлення їх символізації (рис. 3). Внутрішня феноменологія такої інконгруентності відповідає станам, на які зазвичай спрямовані інтервенції в рамках людиноцентрованого психотерапевтичного або консультативного процесів – хибна Я-концепція, обмежена автономія, екстернальний зсув соціальних настановлень, схильність до проєктування внутрішніх конфліктів назовні, підкорення емоційно-вольової сфери особистості імперативам соціальної бажаності тощо (Kocharyan, 2010; Slobodyanyuk, 2012). У просторі суспільно-політичних відносин подібний тип інконгруентності може формуватися шляхом несвідомої підміни лідером власних, аутентичних

переживань колективними і проявлятися у вигляді патологізованих лідерських феноменів. Зокрема, психічної інфляції – розширення Я-концепції за рахунок поглинання невластивих особистості якостей, здібностей, повноважень, приналежних інституту чи посаді, затоплення індивідуальної свідомості артефактами колективного несвідомого тощо (Gornostai, 2018; Donchenko, 2008). Подібний тип інконгруентності лідера може призводити до вкрай важких суспільно-політичних наслідків, у тому числі до консолідації деструктивних політичних режимів. Можливості корегування даного типу інконгруентності лідера обмежені низкою істотних обставин. Передусім тому, що на відміну від психотерапевтичного процесу, в рамках якого актуалізуються належні умови для руху клієнта у бік більшої конгруентності, політичний процес характеризується:

- асиметричними відносинами влади, причому зазвичай на користь суб'єкта, який перебуває в інконгруентному стані;
- пріоритетом соціальних вимог над індивідуальними особливостями, керованості над спонтанністю, директивності над колегіальністю, публічності над приватністю;
- узагальненням відносин, абстрактністю обговорюваних питань, що створює безліч лазівок для уникнення лідером конфронтації зі свідченнями власної інконгруентності.

Напрями конструктивного розв'язання конфлікту конгруентностей

Перспективи більш конструктивного або принаймні менш руйнівного для політичної стабільності та суспільної довіри способу розв'язання лідером конфлікту конгруентностей мають виходити принаймні з трьох базових припущень.

По-перше, ми маємо прийняти той факт, що подібні конфлікти є не виключенням, а правилом політичної діяльності, і, як будь які конфлікти між приватним і колективним, особистісним і груповим, вони лежать в основі людської соціальності як такої. У рамках людиноцентрованого підходу соціальні та політичні інститути розглядаються як ворожа до особистості сила, що блокує її самоактуалізацію та спонукає до засвоєння інконгруентних способів соціальної поведінки (Caspary, 1991).

Рис. 3 Модель інконгруентності переживань лідера.

Водночас самореалізація особистості можлива лише в просторі соціального. Саме тому конфлікти конгруентностей, що постійно виникають в рамках політичної чи громадсько-політичної діяльності, не можуть бути розв'язані раз і назавжди. Тим більше, не може бути єдино вірного способу їх вирішення. Чого дійсно може і мусить прагнути політичний лідер, це зберігати можливість вільного обговорення подібних конфліктів як в узькому колі експертів або фахівців, так і в широкому медійному просторі з метою розширення поля усвідомлюваного колективного і індивідуального досвіду та уникнення формування сліпих зон, які не можуть бути символізовані належним чином.

По-друге, стан конгруентності не може бути повним і остаточним. Причому в політичній діяльності з причин, що вже обговорювалися вище, діапазон доступної конгруентності є істотно більш обмеженим порівняно з тим, що доступний в приватному житті. Імператив службового обов'язку максимально звужує допустимі межі конгруентної експресії аутентичних почуттів з боку політичного лідера. Це є запобіжником від імпульсивних дій чи суто егоїстичних рішень, однак лише у тому випадку, якщо лідер усвідомлює як наявність самого конфлікту між приватними і публічними настановленнями, так і власну відповідальність за обраний ним/нею спосіб його розв'язання.

По-третє, причини прагнути більшої конгруентності для політичного лідера пов'язані не тільки з перспективою встановлення більш довірчих стосунків з виборцями (послідовниками, стейкхолдерами), а й з необхідністю якомога глибшого укорінення в реальність – соціальну, політичну, психологічну. За словами Роджерса, в результаті людиноцентрованих інтервенцій, спрямованих на досягнення більшої конгруентності, члени політично заангажованих груп приходили до більшого реалізму. Зокрема, люди, які спочатку були соціальними фанатиками, ставали більшими реалістами, але не втрачали бажання діяти. Люди, які не дуже переймалися соціальними проблемами, починали більше перейматися ними, і знаходили реалістичні шляхи до їх розв'язання (Rogers, 1987).

НАУКОВА ЦІННІСТЬ

Потенціал людиноцентрованого підходу у розв'язанні нагальних

проблем політичного порядку денного, зокрема проблеми кризи довіри, трансформації політичного лідерства, глобалізації політичних процесів тощо, нині не розкритий повністю. Дана стаття є спробою окреслити простір політично значущого застосування інтервенцій, які походять з людиноцентрованої психотерапевтичної практики і консультування.

ВИСНОВКИ

Попри очевидні й значущі обмеження у застосуванні поняття конгруентності до політичного лідерства, людиноцентрований підхід відкриває певні перспективи у розв'язанні дилем між імперативами приватного і публічного, які нині залишаються джерелом численних політичних конфліктів з системними негативними наслідками для режимів, заснованих на правах і свободах особистості. Показано, що для таких режимів конфлікт конгруентностей, який актуалізується в інтра- та інтерсуб'єктивному просторі політичного лідера, є закономірним наслідком зіткнення індивідуальних і групових, короткострокових і довгострокових інтересів на різних рівнях соціальної організації. Нагальним завданням сучасної політики є відмова від ригідних, застиглих, деструктивних способів розв'язання конфлікту конгруентностей на користь більш гнучких, усвідомлених і відповідальних підходів.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

- Caspary, W. R.. (1991). Carl Rogers-Values, Persons, and Politics. *Journal of Humanistic Psychology*, 31(4), 8–31.
<https://doi.org/10.1177/0022167891314002>
- Edelman Trust Institute (2013) 2013 Edelman Trust Barometer finds a crisis in leadership.
<https://www.edelman.com/news-awards/2013-edelman-trust-barometer-finds-crisis-leadership>
- Edelman Trust Institute (2022) The Cycle of Distrust. 2022 Edelman Trust Barometer.
<https://www.edelman.com/trust/2022-trust-barometer>
- Gornostai, P. (2018). Group Interaction as the Dynamics of the Group Conscious and Unconscious. *Scientific Studies on Social and Political Psychology*, (42(45), 72-85).
[https://doi.org/10.33120/ssj.vi42\(45\).193](https://doi.org/10.33120/ssj.vi42(45).193)
- Huber, J. D., & Powell, G. B. (1994). Congruence Between Citizens and Policymakers in Two Visions of Liberal Democracy. *World Politics*, 46(3), 291–326.
<https://doi.org/10.2307/2950684>
- Joseph S. (2021). How Humanistic Is Positive Psychology? Lessons in Positive Psychology From Carl Rogers' Person-Centered Approach-It's the Social Environment That Must Change. *Frontiers in psychology*, 12, 709789.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.709789>
- Pew Research Center (2021). Public Trust in Government: 1958-2021.
<https://www.pewresearch.org/politics/>

- 2021/05/17/public-trust-in-government-1958-2021/
- Rogers, C. R. (1987). The underlying theory: Drawn from experience with individuals and groups. *Counseling and Values*, 32(1), 38-46.
- Rogers, CR. (1961) *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Houghton Mifflin, Boston
- Sheafer, T., & Shenhav, S. (2013). Political Culture Congruence and Political Stability: Revisiting the Congruence Hypothesis with Prospect Theory. *Journal of Conflict Resolution*, 57(2), 232–257. <https://doi.org/10.1177/0022002712446127>
- Swenson, G. L. (1987). When Personal and Political Processes Meet: The Rust Workshop. *Journal of Humanistic Psychology*, 27(3), 309–333. <https://doi.org/10.1177/0022167887273004>
- Traverse, T., & Chunikhina, S. (2020). Relational trust and public perception of educational reforms. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, (46(49), 210-220. [https://doi.org/10.33120/ssj.vi46\(49\).171](https://doi.org/10.33120/ssj.vi46(49).171)
- Горностай, П. (2018). Групова взаємодія як динаміка свідомого та несвідомого групи. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, (42(45), 72-85. [https://doi.org/10.33120/ssj.vi42\(45\).193](https://doi.org/10.33120/ssj.vi42(45).193)
- Донченко, О. (2008). Феномен психічної інфляції як кризовий механізм політики. *Політичний менеджмент*, №6, 3-15.
- Кочарян, А. С. (2010) Рефлексія клієнтцентрованої психотерапії. *Психотерапія*, №10 (94), 76-80.
- Слободянюк, І. А. (2012) *Основи клієнтцентрованої терапії : навчальний посібник*. К. : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 136.
- Соціологічна група «Рейтинг» (2021) *Суспільно-політичні настрої населення (14-16 грудня 2021)*. Взято з: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_14-16_dekabrya_2021.html
- Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова (2021). *Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2021р.)*. Взято з: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>
- Чаплінська, Ю. (2020). Парасоціальність у політичній сфері: огляд наукових досліджень. *Проблеми політичної психології*, 23(1), 214-240. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol23-Year2020-54>

Review article
UDC 159.9.019

Chunikhina Svitlana¹

¹ Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, Ukraine

DOI: [https://doi.org/10.33120/sssppj.vi49\(52\).264](https://doi.org/10.33120/sssppj.vi49(52).264)

CONGRUENCE OF A POLITICAL LEADER: PROBLEMIZATION IN A PERSON-CENTERED APPROACH

ABSTRACT

The article aims to problematize the congruence of a political leader to build trusting relationships with followers and form more realistic approaches to solving urgent tasks on the national and global agenda.

Approach. In the person-centered approach, congruence appears when an individual's internal and external experiences and symbolizations are one. In modern leadership theories, congruence is one of the three basic traits of a "good leader". It means the ability to establish deep, meaningful relationships with followers based on the closeness of lifestyle. Finally, in political science, congruence is understood as the conformity of the leader's position to the followers' attitudes, expectations, and actions. Conformity of the patterns of power-subordinate relations is of particular importance. The requirement of congruence, which is relevant for a political leader at the intra- and inter-subject levels, creates a conflict of congruence.

Results. The author describes two basic types of conflict resolution by a political leader that can lead to destructive consequences for political stability and public trust: incongruence of expression and experience. The author outlines the principles and conditions for a more constructive resolution of the conflict of congruences.

Conclusions and prospects for further research. Despite some limitations in applying congruence to political leadership, the human-centered approach opens up some perspectives in resolving dilemmas between private and public imperatives, which now remain a source of political conflict with systemic negative consequences for the stability and effectiveness of political systems. The urgent task of modern politics is to abandon rigid, destructive ways of resolving the conflict of congruences in favor of more flexible, conscious, and responsible approaches.

KEYWORDS

congruence of a political leader; trust; traits of a "good leader"; person-centered approach; Rogers.